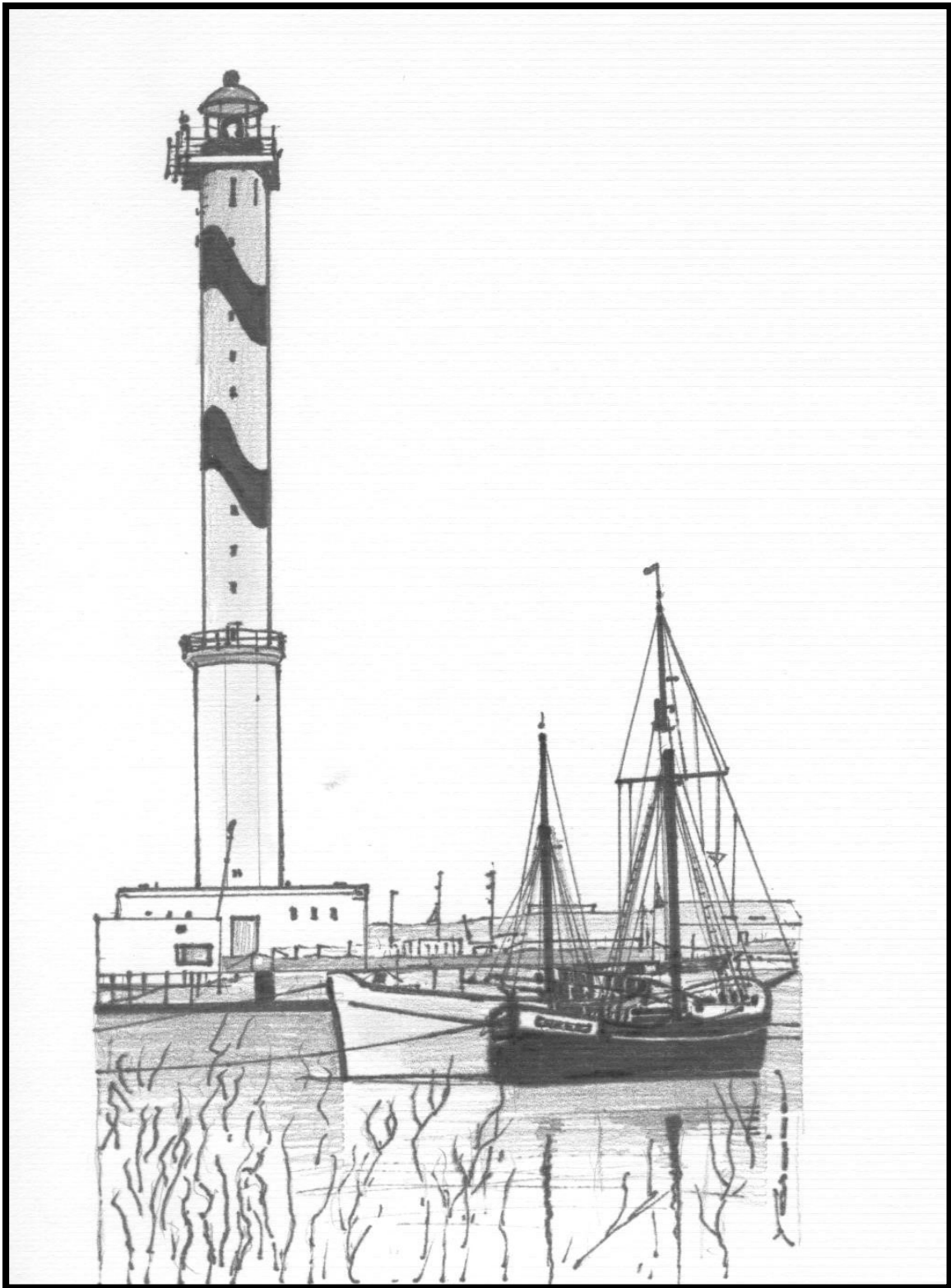

26ste JAARGANG - NUMMER 2 - 2014

APRIL - MEI - JUNI

GIDSENKRING LANGE NELLE OOSTENDE

Driemaandelijks tijdschrift - Afgifttekantoor Oostende 1 P409072
2014
Afzendadres Christinastraat 67 8400 Oostende

IN DIT NUMMER

28	Voorwoord	Marc Loy
30	Activiteiten	Redactie
34	Gelezen & gehoord & opgemerkt	Redactie
37	Gidservaringen	Annie Storme
38	Marie de Hemptinne	Piet Daman
39	Jezus Christus landde te Oostende	Marcel Leeuwerck
43	Het einde van de batterij Deutschland	Georges Ruys
51	Aanvulling: natuurgebied D'Heye	Redactie

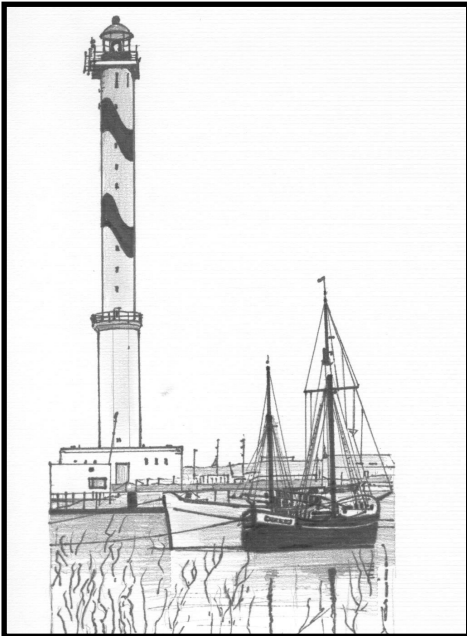
**HERINNERING: ENKELE LEDEN HEBBEN HET
JAARBOEK 2013 NOG NIET OPGEHAALD**

**BEZOEK OOK ONZE WEBSITE
www.gidsenkringoostende.be**

STEUNENDE LEDEN

*Beirens André
Comeyne Boudewijn
Degelin-Selis
Fonteyne Jacques
Perdaens André
Van Hove Yasmina
Verborgh Johan
Vigne André
Wolf Ingrid*

Driemaandelijks blad van de Oostendse
GIDSENKRING LANGE NELLE vzw.
26ste jaargang
Nummer 2
April - mei - juni 2014

Colofon

Voorzitter: Marc Loy

Verantwoordelijke uitgever:
Marc Loy
Albert I - Promenade 3 / 21
8400 Oostende

Eindredactie, vormgeving en correspondentie
Dirk Beirens
dirkbeirens@telenet.be

De medewerkers aan dit blad zijn zelf
verantwoordelijk voor de door hen
getekende bijdragen.

Overname mag mits bronvermelding.

Dispatching:
Tel/Fax 059 80 73 81
e-mail: dispatching@gidsenkringoostende.be

Rekeningnummer: Gidsenkring
Lange Nelle vzw
BE91 3800 0491 8476

Lid wordt u voor 15€ per jaar.
Buitenland: 20€
Gezinskaart: 20€
Steunend lid: vanaf 25€

Website: www.gidsenkringoostende.be

Gidsenlokaal: Spaans Huisje
Christinastraat, 67 Oostende

Jubileum

1989-2014

In 2014 is onze gidsenkring een kwarteeuw actief. Een jaartal om te lauweren dus. Voor veel verenigingen vormt die feestelijke '25' een stevig scharnier tussen het voltooid verleden en de open toekomst. En wie omkijkt inventariseert.

Er zijn de herinneringen, onvoltooide dromen, gerealiseerde plannen, tijdelijke spanningen en veel geïnvesteerde energie en tijd. Evenveel inzet die echter niet in cijfers of grafieken te vatten is en nog minder te verzilveren valt.

Daarbij laat de bedrijvigheid van een gidsenkring zich niet enkel meten in een respectabel aantal gepresterde gidsbeurten, maar dekt ze ook tal van andere activiteiten die van een vzw een echte vereniging maken. Zo waren er de bijcholingen, de vele voordrachten en primeurgevoelige wandelingen voor onze leden, de daguitstappen, soms de landsgrenzen over, het klokvaste tijdschrift, de interessante jaarboeken, de traditionele nieuwjaarsreceptie... .

Maar wie het toch zakelijker en concreter wil: zelf organiseren we, na de opstartcursus in 1988 twee opleidingssesies in 1991-1992 en in 1996-1997. De eerste lichte gidsen telde 14 geslaagde cursisten die meteen Lange Nelle opstarten. Vorig jaar kozen 7 nieuwe kustgidsen er voor om ons te vervoegen. Ons bestand is vandaag aangedikt tot 43 allround Lange Nelle-gidsen en ruim 16 gidsen die ons contingent in één of meerdere disciplines, zoals Anno 1465, Atlantikwall en strand- en duinwandelingen komen versterken. We presenteren meer dan 18 wandelingen, daarnaast ook geleide bus- en boottochten/fietstochten en museumbezoeken.

Naast de door Leopold II geïnspireerde wandeling of de voor de hand liggende Oosteroever- of Visserskaaiwandeling groeiden uit actieve werkgroepen o.a. ook een meer exclusieve Hugo Claus- of Oostende Oender Woaterwandeling

Vervolg voorwoord op volgend blad

Jubileum

Vervolg voorwoord

In die twee en een half decennia kregen we het vertrouwen en het krediet van o.a. Toerisme Oostende, de Cultuurdienst van de stad, het Kursaal, het Fort Napoleon, de Amandine en de Mercator, het Havenbestuur, de rederij Franlis, het CC De Grote Post. We waren en zijn present op Erfgoeddag, Open Monumentendag, Havendagen, Dag van de Architectuur en sporadisch ook bij Theater aan Zee en Oostende voor Anker. We zijn ook aangesloten bij de koepel West-Vlaamse Gidsenkring vzw, de Federatie voor Toeristische Gidsen (FTG) en Toerisme Vlaanderen.

Met de steun van de stad konden we in 2001, met een relativerend anachronistisch knipoogje, het Spaans Huisje in de Christinastraat betrekken als historisch en sfeervolle vergader-, archief- en activiteitenruimte. We kregen de prijs Cultuurraad Oostende 2000 en we vierden ons 20-jarig bestaan in 2009 in de Royal North Sea Yacht Club.

Maar wie ageert in tijd en ruimte vindt ook het afscheid nemen op zijn weg. Gidsen haakten af omwille van ouderdom, ziekte, verhuis of professionele activiteit. Onomkeerbaar definitief werd het afscheid van onze collega's Henri Vandembriele, Jacques Herregat, Herman Chaffart, Jean Pottiez, Anne-Marie Pollet, Bob Slambrouck, Juliaan Coppejans en Omer Simoens.

Om een en ander feestelijk te vieren geven we elkaar alvast rendez-vous op **zaterdag 21 juni**.

Marc Loy
voorzitter

Overlijden

Op maandag 28 april overleed in Brugge de heer Jan H. Cornelissen, schoonvader van onze secretaris en gidsend lid Patricia Veris.

In naam van alle leden en gidsen biedt het bestuur haar blijken van oprecht medeleven aan de getroffen familie.

Weer heel wat volk op de nieuwjaarsreceptie van zondag 2 februari in het Spaans Huisje.

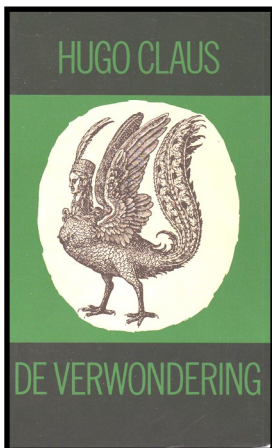
Zondag 18 mei 2014 om 14.30 uur

**Wandeling: Hugo Claus in Oostende tussen puin en heropbouw
door Dirk Beirens**

De gids volgt het spoor van de jonge Hugo Claus door de stad en houdt halt bij de locaties die een rol hebben gespeeld in z'n adolescentenjaren aan zee en of in het latere werk van de auteur-kunstschilder. Hugo Claus maakte in de Stad aan Zee kennis met de toen nog rijke bioscoopcultuur, de boksring, de (vissers)cafés, het werk van James Ensor, een dubieuze hoteleigenaar, een hem bekende schrijver-uitgever, zijn literaire vader, z'n eerste vrouw Elly Overzier maar ook met een door de oorlog getekende stad in volle heropbouw. De ultieme lotsverbondenheid tussen Claus en de stad wordt bezegeld met zijn asverstrooiing voor de kust van Oostende. De 2 uur durende wandeling wordt gestoffeerd met roman-, brief- en poëziefragmenten, anekdotes en biografische gegevens.

De Oostendse Claus-periode loopt officieel van maart 1948 tot 1955, het jaar waarin hij huwt en zich in Gent vestigt. MAAR in april 1949 begint zijn jaar legerdienst (tot eind maart 1950); in oktober 1950 vertrekt het gezin Jozef Claus officieel uit Oostende en Hugo reist naar zijn vriendin in Parijs, waar hij tussen 1950-1952 lange periodes verblijft. Af en toe komt hij naar Oostende. Vanaf 1953 tot 1955 wordt Italië zijn stek. Zijn korte, onderbroken maar heel intense verblijf in Oostende zal hem zijn hele leven bijblijven: "Ik ben niet van Gent. Ik ben van Oostende".

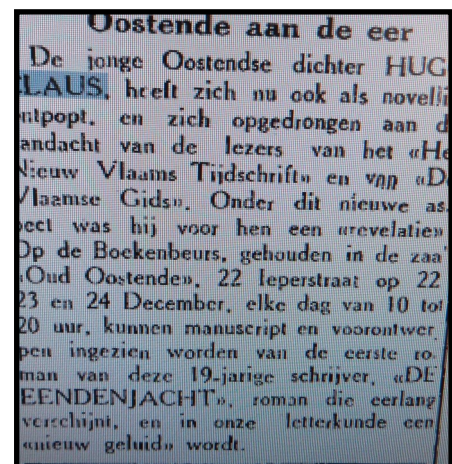
Tussen zijn aankomst in Oostende in 1948 en zijn zelfgekozen euthanasie in 2008, ligt exact 60 jaar, een lange periode waarin Claus zelf een enorm oeuvre bijeen schreef maar ook heel wat critici, journalisten, wetenschappers hem en zijn werk becommentarieerden. Er is dus heel wat documentatie voorhanden, maar het Oostendeverhaal is summier. Bovendien moeten we ook rekening houden met Claus' terugkerende boutade: "We liegen allemaal, en terecht, anders is er geen communicatie mogelijk."

Zijn debuutroman "De Metsiers" alias "De Eendenjacht" vloeit voort uit zijn voor-Oostends verblijf in de streek van Astene. In september 1948 is het manuscript klaar en begin 1949 kan het Oostendse publiek met de de wordingsgeschiedenis kennis maken. Zijn Oostende-roman bij uitstek is "De Verwondering" (1962). Het verhaal begint hier en wordt complexer als de hoofdfiguur Oostende verlaat.

Voor Elly schrijft hij een aantal liefdesgedichten, sommige toegankelijk als "Ik schrijf je neer", andere verrassend zoals "Amaai mijn blonde vriendin". Hij adoreert cineast Henri Storck en geeft Leopold II ervan langs in het gelijknamige toneelstuk.

Kortom, in Oostende – niet gelogen! - heeft hij naast miserie ook de tijd van zijn leven gehad.

Afspraak: ingang Mu.ZEE , Romestraat, Oostende, maximum 25 deelnemers

De wandeling begint om 14.30, onderweg tussenstop, einde Zeeheldenplein omstreeks 17 uur.

Inschrijving verplicht bij Patricia Veris op 059 80 62 39 of via mail:

patricia.veris@skynet.be; leden: gratis & niet-leden: € 2,5

WEST-VLAAMSE GIDSENKRING

AFDELING OOSTENDE "LANGE NELLE" vzw

Aan de leden van Lange Nelle
(let wel: beschermcomitéleden en gidsen worden apart uitgenodigd!)

Geachte mevrouw, geachte heer

Ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de geboorte van de Oostendse gidsenkring "Lange Nelle" vzw, nodigt het bestuur, u en uw partner uit op een walkingdinner op **zaterdag 21 juni 2014**.

Het verjaardagsfeest dat muzikaal opgeluisterd wordt en een verrassingsact inhoudt, begint om 19 uur en vindt plaats in de Venetiaanse Gaanderijen, Koning Boudewijnpromenade in Oostende.

ONTHAALRECEPTIE MET DEGUSTATIEHAPJES VANAF 19 uur

SPRANKELEND GLAASJE CAVA OF FRUITSAP
SPIESJE PARELHOEN SECHUANPEPER
KROKET KREEFT KRAB GARNAAL LIMOENSPUMA

DEGUSTATIEMENU

CARPACCIO VAN OSSENHAAS RUCOLA PARMEZAAN

* * * *

KABELJAUW JONGE PREI WORTEL GEPLETTE AARDAPPEL MET SJALOT MOUSSELINESAUS

* * * *

CRÊPE NORMANDE VANILLE-IJS CALVADOS
MOKKA CHOCOLADEMOELLEUX KANEEL-IJS

INCLUSIEF AANGEPASTE WIJNEN EN WATERS

Het walkingdinner of "lopend buffet" in een "royale" omgeving wordt u aangeboden tegen de verjaardagsprijs van 25 euro per persoon.

Uiterste datum van inschrijving = **16 juni 2014**.

Bij Patricia Veris op 059 80 62 39 of via mail: patricia.veris@skynet.be

De inschrijving is slechts definitief na ontvangst van de deelnameprijs op rekening: BE91 3800 0491 8476 van Gidsenkring Lange Nelle vzw Oostende met als mededeling: 'WD + aantal personen'.

De gidsenkringgemeenschap kijkt ernaar uit om u daar te ontmoeten!

Met vriendelijke groeten

Het bestuur

ZOMERWANDELINGEN 2014 GEORGANISEERD DOOR TOERISME OOSTENDE

De wandeling is gratis maar inschrijven vooraf via Toerisme Oostende is verplicht.
Dat kan telefonisch op het nummer 059 70 11 99 of via e-mail naar info@visitoostende.be.

Elke **DINSDAG** > **à l'Ostendaise** (max. 25 deelnemers)

> afspraak om **10.00 uur** aan de **aanlegsteiger overzet kant Maritiem Plein (kant vismijn)**:
01.07; 08.07; 15.07; 22.07; 29.07; 05.08; 12.08; 19.08; 26.08

WOENSDAGWANDELINGEN (max. 25 deelnemers) > afspraak om **11.00 uur in de Lounge van Toerisme Oostende**

Woensdag 02.07 Zeebonkwandeling
Woensdag 09.07 Beeldenwandeling
Woensdag 16.07 Petit Nice>Petit Paris
Woensdag 23.07 Erfgoed met smaak
Woensdag 30.07 Leopold II
Woensdag 06.08 Zeebonkwandeling
Woensdag 13.08 Beeldenwandeling
Woensdag 20.08 Erfgoed met smaak
Woensdag 27.08 Leopold II

Elke **DONDERDAG** > **FIETSTOCHT NAAR STENE** (max. 13 deelnemers) > afspraak om **14.30 uur** onder de luifel van het **Kursaal** > einde: Stene-Dorp:
03.07; 10.07; 17.07; 24.07; 31.07; 07.08; 14.08; 21.08; 28.08

Vier **ZATERDAGEN / SAMEDI** > **PROMENADE GUIDEE EN CENTRE VILLE** (Frans)
> départ **office du tourisme À 14.30 H (MAX. 25P)** : 12.07; 26.07; 09.08; 23.08

ZOMERWANDELINGEN GEORGANISEERD DOOR GIDSENKRING LANGE NELLE

De wandeling is gratis maar inschrijven is verplicht bij Patricia Veris op 059 80 62 39 of via email naar patricia.veris@skynet.be / max. 25 deelnemers / www.gidsenkringoostende.be

Zaterdag 5 juli 2014

STADSKERNWANDELING > 14.00 uur > afspraak Monacoplein Luifel Kursaal

Zaterdag 12 juli 2014

WANDELING "OOSTENDE ONDER WATER > 14.00 uur > afspraak onder luifel Stadhuis

Zaterdag 19 juli 2014

SPIUKOMWANDELING > 14.00 uur > afspraak tramhalte lijn Oostende/Knokke ter hoogte weg nr de vismijn

Zaterdag 26 juli 2014

MARITIEME WANDELING > 14.00 uur > afspraak Maritiem Instituut Mercator, Mercatorlaan 15

Zaterdag 02 augustus 2014

WANDELING "OOSTENDE ONDER WATER > 14.00 uur > afspraak onder luifel Stadhuis

Zaterdag 09 augustus 2014

SPIUKOMWANDELING > 14.00 uur > afspraak tramhalte lijn Oostende/Knokke ter hoogte weg nr de vismijn

Zaterdag 16 augustus 2014

STADSKERNWANDELING > 14.00 uur > afspraak Monacoplein Luifel Kursaal

Zaterdag 23 augustus 2014

OOSTEROEVER-MILITAIR WANDELING > 14.00 uur > afspraak **aanlegsteiger overzet kant Maritiem Plein (kant vismijn)**

Zaterdag 30 augustus 2014

VROUWENWANDELING > 14.00 uur > afspraak St.-Petrus- & Pauluskerk

Waarom zijn klaprozen/poppies het symbool van WO I ?

Ze bloeien zelfs als de rest dood en dor is. Bovendien kunnen hun zaadjes jarenlang op de aarde blijven liggen en schieten ze pas in actie als de andere planten en struiken verdwenen zijn. Klaprozen duiken op daar waar de aarde omgespit wordt. En precies dat is er gebeurd tijdens de Eerste Wereldoorlog. Door de gevechten, bombardementen en loopgraven werd de hele Westhoek omgewoeld en al snel kende die een explosie van klaprozen. Met hun blaadjes zo rood als bloed en een hart zo zwart als rouw.

In: Magazine "Nabij" (Ethias), lente 2014, blz. 13

Bestseller in Duitsland:

Volker Weidemann, **Oostende**
1936, Sommer der Freundschaft

Kiepenheuer & Witsch, 2014, 157 blz.

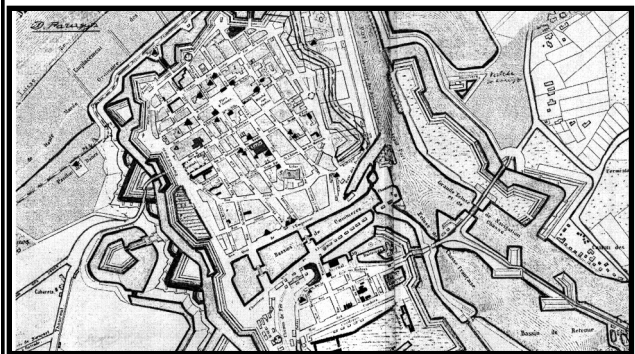
Flap: Oostende, 1936, een Belgische badstad met geschiedenis en glans. Hier komen de schrijvers samen die geen plaats meer hadden in het Duitsland van de nationaalsocialisten, onder andere Stefan Zweig, Joseph Roth, Irmgard Keun.

P5 "Es ist Sommer hier oben am Meer, die bunten Badehäuser leuchten in der Sonne. Stefan Zweig sitzt im dritten Stock eines weissen Hauses am breiten Boulevard von Ostende in einer Loggia. Er schaut aufs Meer. ..."

Historische kaart van je gemeente

Hoe staat je gemeente afgebeeld op een topografische kaart uit de achttiende en negentiende eeuw? Surf naar www.geopunt.be/kaart. Tik bovenaan in de zoekbalk de naam van je gemeente of een adres in, selecteer een van de voorgestelde toponiemen. Selecteer in het menu dat rechts verschijnt het thema 'historische kaarten' en selecteer vervolgens een type kaart uit 1712, 1777, 1846 of 1842.

PRINTEN – PLOTTEN

KOPIEREN – DIGITALISEREN

INBINDEN – LAMINEREN

KANTOORARTIKELEN

STEMPELS – GRAVEERPLATEN

REPRODUX

Heilig Hartlaan 13

8400 OOSTENDE

Tel. 059/70.16.12

Fax 059/80.66.57

e-mail: reprodex@telenet.be

www.reprodex.be

Fin-de-Siècle Museum in Brussel (nieuw)

Het nieuwe Fin-de-Siècle Museum pakt uit met werken van Belgische kunstenaars als Fernand Khnopff, Léon Spilliaert, Henry Van de Velde en Philippe Wolfers. Je vindt er ook buitenlandse kunstenaars als Paul Gauguin, Emile Gallé, Louis Majorelle en Alphonse Mucha.

>>> **Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België** - Fin-de-Siècle Museum (vroeger Museum voor Moderne Kunst) - Regentschapstraat 3 - 1000 Brussel - gratis voor leraren - www.fin-de-siecle-museum.be/nl/

Karthuizerstraat - Brussel-Centrum

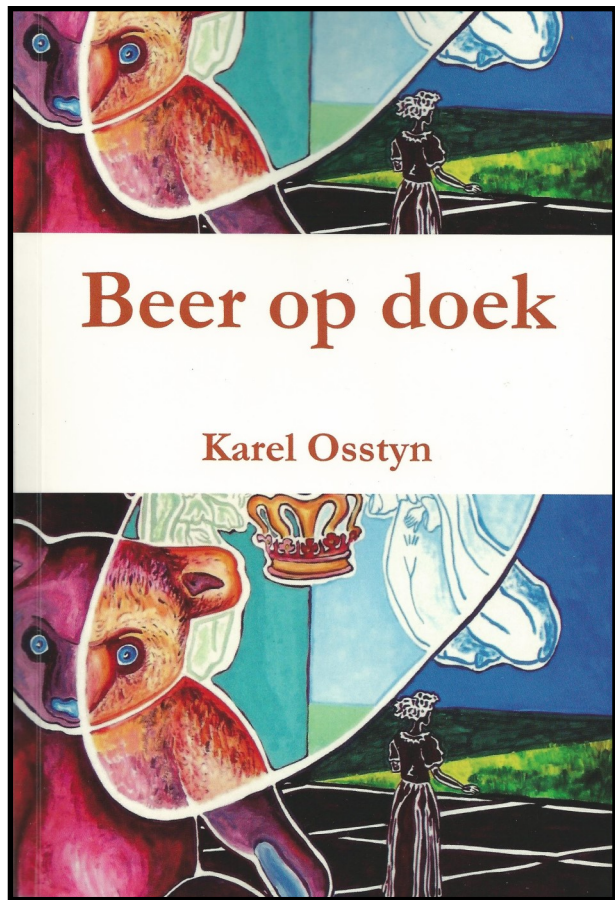
Karel Osstyn, Beer op doek, 2012

Oud-Vuurtorenwijkbewoner en vrt-medewerker Karel Osstyn, geboren in 1955, besprak jarenlang Nederlands proza voor krant en tijdschrift. In 2008 verscheen zijn "Het Honda Jazz Knipselboek", gevolgd in 2012 door zijn Oostenderoman "Beer op doek".

Flaptekst: "In de gouden jaren tachtig kocht Raymond Walraeve kunst aan voor een

Oostendse bank. Dichter bij het scheppingsproces kon hij in zijn ogen niet komen. Nu, in 2006, is hij gedegradeerd van collectioneur tot lid van de vrienden van een plaatselijke galerie. Op een dag stoot hij op het werk van de onbekende Enid Vandecasteele. Het hoge art-brutgehalte ervan boeit hem zodanig, dat hij het een duwtje in de rug wil geven. Maar daarbij houdt hij geen rekening met de plaats die hem inmiddels toebedeeld is in het vriendenclubje."

In 367 blz. Schetst Karel een raak tijdsbeeld van de veranderende samenleving, generatieproblemen en zijn jeugdstad met onder andere volgende plaatsnamen: A. Pieterslaan, Plassendale, hotel Imperial, Stella Maris, Stefanieplein, Hermes, Godtschalck, Christinastraat, Den James, 't Bosje, Den Hangar, De Koekoek, Den oude post, Tettenbrug, Conterdam, CKO van Stijnen, Dikke Matille, Raveel, Stad aan zee, Feestpaleis, Hazegras, ...

Nieuwe B&B / vakantiewoning & feest- en vergaderzaal in Oostende:

FLUISTERBOS

Filip Van Maestrichtplein 6

info@fluisterbos.be / www.fluisterbos.be

<https://www.facebook.com/Fluisterbos?fref=ts>

Franky Devriendt & An Portier, uitbaters van bakkerij Devriendt in de Breidelstraat, zijn trots om na 6 jaar hard labeur, hun B&B **Fluisterbos** aan Oostendebezoekers aan te bieden. Het nieuwe project op het Filip van Maestrichtplein vervangt het handelspand “Vandenbroecke” (eerste kwart 19de eeuw), waarvan alleen een gevel bewaard werd. De kolenhandelaars, de gebroeders Van den Broecke, leverden vanaf 1920 de zwarte steentjes aan hun klanten. Er kwam een einde aan hun activiteit door het gebruik van nieuwe energiebronnen zoals aardgas en stookolie. De achterbouw werd gesloopt en een modern, gezellig en comfortabel vakantiehuis verscheen in de plaats.

Het plein achter de Sint-Jozefskerk is genoemd naar Filip van Maestricht, **Oostends zeekapitein** (1664-1691) die zich in de strijd tegen de Fransen (1688-1692) verdienstelijk maakte.

Alle kamers kregen “Oostendse namen” zoals d’Oede Woatertorre en ‘t Stratje Zoender Ende.

De naam “**Fluisterbos**” verwijst naar het werk “**Whisper Trees**” van **Yves Velter**. In 2011 werd het kunstwerk gekozen door de buurtbewoners van de wijk Oud Hospitaal uit diverse voorstellen die aan bod kwamen in het kader van het kunstproject van het Filip van Maestrichtplein, georganiseerd door Dement Oostende vzw.

Het kunstwerk bestaat uit 150 bronzen oortjes op werkelijke grootte, die in samenwerking met een boomchirurg in de drie platanen werden aangebracht. Om ervoor te zorgen dat deze bomen zeker geen schade zullen ondervinden, werden bovendien natuurlijke mineralen aan de bomen toegediend.

2008

Begin 2014

Gidservaringen ...

Annie Storme

Raversijde 2013 > Daar zijn ze, een woelige klas van 14- & 15-jarigen uit Limburg. 2 juffen, heel sympathiek en geduldig. Nu, in mijn ogen geweldig. Je moet het maar kunnen, zo een bende bijeen houden. Mijn opgave is om die "bende" te boeien en hun interesse voor WO II te wekken. Ik krijg een groep van 15. De juf legt mij dadelijk uit dat er 2 tamelijk "opgewekte" jongens bij zitten.

Die 2 gasten staan toevallig dicht bij mij, druk bezig met geeuwen, dit is "cool".

Ik vraag ze : " Zijn jullie Turken?"

"Ja"

Ik kijk ze aan: " Ben biraz Tuerkçe conoşuyorum." (Ik spreek een beetje Turks)

" Hé, wat ? U kunt Turks spreken? "

" Evet ! " Ja

" Hoe komt dat, bent u Turks? "

"Nee, maar ik ben wel in "çok güzel" Istanbul geboren." (heel mooi Istanbul)

Plots was hun aandacht helemaal op mij gericht en was ik interessant.

Terloops vertelde ik ook nog dat het Turkse leger een van de strengste ter wereld is.

Resultaat: ze weken niet meer van mijn zijde.

De rondleiding verliep optimaal en de hele groep was tevreden.

Einde gidsenbeurt: juf en ik alleen achter de groep: " Bent U echt in Istanbul geboren? "

" Nee hoor, maar ik wilde hun aandacht krijgen en dit is mij gelukt, het zijn in principe pientere gasten. "

De juf lachte luid.

MORDAN

NATUURVLEES DOBBELAERE

Christinastraat 69 - 8400 OOSTENDE

Tel. 059/50 52 45 - Fax: 059/50 07 85

e-mail: denatuurwinkelmordan@skynet.be

(400 m² verkoopsruimte)

Openingsuren: 9.00 H. - 18.30 H.

Ook op zaterdag. Zondag gesloten

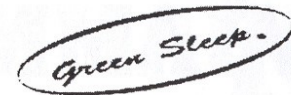
*De Natuurlijkste
zaak van de kust!*

**GREEN
SLEEP**

100% "NATUURLIJK"

SLAAPCOMFORT

(200 m² toonzaal, 1e verdieping)

Dieetvoeding, VERSE natuur-, vegetarische en biologische voeding.

Hormonenvrij vlees (vzw. Plattelandsontwikkeling)

Voedingssupplementen en sportvoeding. Natuurlijke cosmetica.

150 kruidenpreparaten uit eigen labo!

DESKUNDIG ADVIES VAN 4 PARAMEDICI EN HERBORIST

Begin jaren '90

Met Jaak Fonteyne op pad in Raversijde.

De groep gepensioneerden (nu ben ik er ook een) komt aangewandeld voor het avontuur : " t' Is weer oorlog en we zien de Duitse Bunkers".

Jaak doet het zoals altijd heel goed en heeft ze dadelijk allemaal in zijn greep. Allemaal?

Ik loop mee (ik ben nog geen gids) en luister nieuwsgierig naar wat Jaak te vertellen heeft.

Ik vind het goed dat de helft van de groep vrouwen zijn, alhoewel sommigen een beetje puffen maar toch geïnteresseerd meetrotten.

Tot ik, tussen een paar vrouwen in de onderaardse gang luid hoor: " Je moet je ajuintjes eerst goed bruinen voordat je het vlees in de pan doet! "

Toen heb ik verder het hele recept meegekregen van een speciaal soort stoofpotje.

Van interesse gesproken!

Marie de Hemptinne

Piet Daman

In Oostende, in de Langestraat, nr. 87, boven een poort in een ietwat vervallen gevel, kan men lezen, uitgehouwen in steen : "Te Huis – Abri Marie de Hemptinne".

Waarom hier? Wie was deze dame?"

Het antwoord krijg je in het Jaarboek West-Vlaamse Gidsenkringen 2014. Deze uitgave heeft dit jaar geen specifiek thema. Er werd aan de verenigingen gevraagd enkele (merk)waardige figuren uit hun stad of streek te belichten. De "dienstdoende schrijver(s)" van Lange Nelle komen traditioneel uit "het Bestuur".

In een recent boek, uitgegeven door RTBF samen met Racine: "14-18 Apocalypse en Belgique – Récits de Patriotes", vond ik een getuigenis van Marie de Hemptinne. Geen onbekende voor Oostende...en Lange Nelle. Zij kwam ter sprake in de gegidste wandeling "Armoë Troef" die "Lange Nelle" samenstelde voor Erfgoeddag 2012, en enkele daaropvolgende gidsbeurten.

Veel werd er toen niet verteld over deze dame. Haar leven en relatie met Oostende is wel een (noodzakelijk beperkte) biografie waard. Vooral haar actie in WOI loont de moeite en ... is "actueel"!

"Marie" is me ondertussen, na wat onderzoekwerk, al heel wat "familiairder" geworden. Deze (aantrekkelijke) jonge, sportieve vrouw in de belle époque, gefortuneerde weduwe juist voor WOI, in een uitgebreide voorname familie, bleef zeer gehecht aan Oostende en woonde er tot haar overlijden op 92-jarige leeftijd. (Zij had mijn overgrootmoeder kunnen zijn!).

Zij is zeker een personage méér om opgenomen te worden in onze "Markante Vrouwen – wandeling".

Jezus Christus landde te Oostende

Marcel Leeuwerck

Op 18 oktober 2013 genoot onze kring van de rijk geïllustreerde lezing door Xavier Tricot over Ensors beroemde “De intrede van Christus in Brussel”. De spreker toonde zich breed gedocumenteerd en schetste eerst de heersende opvattingen in de tijd rond het ontstaan van het schilderij. Na de Napoleontische oorlogen woedden in Frankrijk vinnige discussies tussen de aanhangers van de revolutionaire ideeën tegen de voorzichtig conservatieve volgelingen van het brave burger-koningschap onder Louis-Philippe van Orléans, vader van onze alhier overleden koningin Louise-Marie. Tot deze laatste strekking behoorde Honoré de Balzac (° Tours 20.05.1799 - +Parijs 18.08.1850). Hij staat bekend als succesvol veelschrijver van klassiek geworden romans en hij publiceerde die als feuilleton in kranten en bundelde ze in reeksen als “La Comédie Humaine”. Telkens hekelt hij zeer scherp en raak de bekrompen levensstijl en mentaliteit van de parvenu burgerij uit de Biedermeiertijd. Maar evenzeer mengde hij zich in de politieke pennentwisten o.a. in “Romans et contes philosophiques”.

Daartussen verschijnt in 1831 in Tome III, de eerste editie van het verhaal “Jésus Christ en Flandre”. Later in 1846 volgde de definitieve tekst in Tome XIV van “La Comédie Humaine”.

De christusfiguur die hier optreedt ligt in de lijn van het toen ophefmakend theologisch dispuut van de “Leben-Jesu-Forschung”, een strekking die volgde op het boek van Ernest Renan, “Vie de Jésus”. Hierin verliest Jezus van Nazareth zijn bovennatuurlijke goddelijke status en blijft een gewone mens van vlees en bloed. Honoré de Balzac reageert op die ontwijding door Jezus voor te stellen als een man met “een stralend gezicht”. Kortom, de openbare mening kwam in beroering en volgens X. Tricot ontsnapte James Ensor er mettertijd evenmin aan en vinden we sporen terug in zijn oeuvre en dus ook op het enorme doek. Des te meer aangezien Balzac Jezus uitgerekend te Oostende voet aan wal laat zetten.

De gidsen van Lange Nelle wensen nu ongetwijfeld met dit werk van de befaamde Balzac kennis te maken en daartoe geven wij graag hieronder enkele beschouwingen.

Het aanvragen van het boek in onze stadsbibliotheek bleek al een avontuur, want het lag er niet beschikbaar. De directie toonde zich wel zo vriendelijk om het zelf te gaan ontlenen bij een zusterbibliotheek aan de taalgrens. Het betreffende werkje ligt ten andere verscholen tussen lijvige romans en omvat niet meer dan 24 bladzijden pocketformaat. Inzake stijl staat het geschreven in nogal hoogdravend Frans met complexe volzinnen en een erudiete woordenschat. Dat begint al bij de opdracht: “A Marceline Desbordes-Valmore, à Vous, Fille de la Flandre et qui en êtes une des gloires modernes ; cette naïve tradition des Flandres. » Over deze « gloire » is bij ons niets bekend, maar Balzac vond bij haar een romantische ziel. Zij kwam trouwens uit Douai en een Fransman beschouwt deze stad reeds noordelijk genoeg om er alle modder en mystiek van “Les Flandres” te ontdekken.

De eerste zin vestigt de locatie van het verhaal: de roeiboot die tot veer dient tussen het eiland Cadzant en Oostende. Zoek geen precisie op een landkaart, waarde lezer, Fransen blonken nooit uit in aardrijkskunde. “La riche Ostende” staat uitgebreid beschreven in een lange vervellende zin: “... een onbekende aanlegplaats met een dorpje, magertjes bewoond door enkele vissers, door arme handelaars en door straffeloze kapers. De stad Oostende, samengesteld uit een 20-tal huizen en 300 woonsten, hutten of krotten, gebouwd met de afbraak van gestrande schepen, genoot toch het bezit van een gouverneur, van een militie, van een galg (des fourches patibulaires – wat een mooi Frans voor zo’n luguber ding!), van een burgemeester, van een klooster; kortom van alle organen van een doorgedreven beschaving.” Geen woord vermeldt de dubbele wallen, noch de dokken. Evenmin is er sprake van de fortten van Napoleon, noch van beginnend badtoerisme.

Dat bewijst voldoende dat Balzac bij ons nooit een voet heeft gezet. Zijn muze Marceline wist er wellicht zelf niet veel van!

Het korte verhaal beperkt zich tot de laatste tragische overtocht van de rudimentaire veerboot naar Oostende. Zij voer onder het bevel van een schipper-roerganger met midscheeps een bemanning van een viertal roeiers. De zitbank achteraan diende als eersteklascoupé voor de rijkelui; de mindervermogenden moesten zich tevreden stellen met een zitje aan de stamperende voorsteven. De schipper had al een paar keren door zijn hoorn getoeterd om de passagiers te doen instappen en alle plaatsen waren ondertussen bezet. Achteraan zat een rij persoonlijkheden en Balzac beschrijft ons een anachronistisch staaltje types uit de hogere standen. Een lichtzinnige freule met middeleeuwse allures hield een jachtvalk op de hand en was gechaperoneerd door haar barokke moeder. Aan haar rechterzijde onderging zij de heimelijke avances van een jonge charmeur in rococostijl. Naast de adellijke matrone troonde een ontaarde renaissanceprelaat die zeer onkuis droomde van zijn maîtresse. Verderop plofte zich een eigentijdse – de bourgeois-époque – woekeraar neer en hield bij zijn voeten 2 zakken vol goudstukken. Deze lagen onder de hoede van een tot de tanden bewapende lijfwacht. De reeks voorname lui werd besloten met een verlichte wetenschapper die in zijn nieuw wereldbeeld geen religie meer nodig had. Al deze superieure kerens en dames keken in hun hoogmoed met *dédain* neer op het ordinaire volkje vooraan. Daar had zich inderdaad de lagere klasse verzameld, maar Balzac achtte ze wel moreel hoger. Eerst kwamen de simpele gelovige boer en zijn zoon, dan een ernstige jonge moeder met haar kind op schoot. Verder ging een afgepeigerde soldaat-veteraan zitten – *homme de peine et de fatigue* - met ruw voorkomen, vol littekens, maar gedrild in ontzag tegenover respect afdwingende personen. Als laatste stapte een doodarm oud wijf op in afgedragen kleren die ooit als losbollig jong meisje had geschitterd. Een van de roeiers herkende haar uit een zondige jeugd en liet haar nu gratis meevaren “om de liefde Gods”. De berouwvolle zondares bedankte en beloofde voor hem te zullen bidden. Zij moest evenwel genoegen nemen met het ongerieflijke zitje aan de spits van de boeg tussen strengen ankertouwen.

De schipper schalde een laatste hoornstoot uit en wilde afmeren toen nog een zonderlinge ultieme passagier kwam aangewandeld. Die droeg een smetteloos wit kleed tot op de voeten en zijn lange haren en baard krulden aan weerszijden van het oplichtend gelaat. De lezer herkent hier onmiddellijk de figuur van Jezus zoals die in alle kerken staat afgebeeld, alhoewel Balzac hierbij geen naam vermeldt. Op de achterbank begon het chique volk spottend ondereen te fluisteren, maar Jezus negeerde ze. Hij verkoos het gezelschap van de eenvoudigen vooraan. Er bleef evenwel geen zitplaats meer vrij, maar de ruwe, in onderdanigheid gedrilde veteraan, ging spontaan opzij en klampte zich vast aan de dunnen dolboord.

Nu mocht de schipper van wal steken en de roeiers trokken moedig aan de riemen Oostendewaarts. De hemel glansde helder en sereen en de schipper hoopte op een vlotte overzet, maar dat veranderde opeens. Boven de kim rezen dreigende stapelwolken op en de lucht kleurde in alle tinten grijs met rode strepen. Balzac beschrijft dit met zoveel verve dat de Oostendse lezer spontaan de hemel herkent in Ensors bekende schilderij “Jezus bedaart de storm”. Wij kennen evenwel de notities van James Ensor waarin hij de kleuren beschrijft van een naderende storm en waarnaar hij de hemel boven het meer schilderde.

De veerboot naderde moeizaam onze kust en schipper en roeiers zwoegden tegen het natuurgeweld. Angst bekleemde de passagiers die dit ieder naar eigen aard uitten. Op de achterbank fezelde de rocococharmeur in het oor van de freule: “Ik kan zwemmen en zal je redden”. De woekeraar klemde zijn zakken goudstukken steeds steviger vast en de geleerde zag geen heil meer in de opgedane wetenschap. Aan de “arme” kant heerste een meer serene gesteldheid. Iedereen bad er in stilte en Jezus beloofde dat wie geloofde gered zou worden.

En zo gebeurde het opeens: onder een verraderlijke golf die vanaf het strand terugvloog kapseisde de veerboot. Alle hoogmoedigen van de achterbank zonken meteen naar de dieperik, maar vooraan herhaalde zich het evangelische wonder. Jezus stapte waardig op de kam van de golf en wandelde naar de oever, vergezeld van alle gelovige “eenvoudigen van hart”.

Allen bereikten veilig het strand en beklommen de duinreep.

Hier eindigt het verhaal “Jésus Christ en Flandre” van Balzac in zijn eerste uitgave uit 1831. De titel blijkt in ieder geval zeer ruim, want Jezus kwam in Vlaanderen niet verder dan de voet van onze duinen. Daar namen de Oostendenaars meteen een afgietsel van Jezus’ laatste voetafdruk en bewaarden deze kostbare relikwie in een speciaal daartoe opgetrokken klooster “Notre Dame de Mercy”. Balzacs verbeelding sprong alzo nogal losjes om met het verleden van onze stad.

Bij de definitieve tekst van 1846 dikte de schrijver zijn magere verhaal nog wat aan met twee taferelen die met het voorgaande niets gemeen hebben. Balzac fantaseert er een bezoek aan de kerk van Oostende waar hij een soort roes beleeft en heel het interieur ziet dansen. De gewelven wiegen ritmisch op en neer, de arcaden voeren reidansen op, de kapitelen tolleren pirouettes en alle kolommen marcheren in cadans, gracieus als een balletgezelschap.

De argeloze lezer beeldt zich onze huidige gotische St.-Pieter- en Pauluskerk in, maar die werd pas ruim een halve eeuw later ontworpen. Balzac wordt opeens brutaal uit deze droom gewekt door een afzichtelijk personage en hij staat voor een tribunaal van zombies en spoken die hem allerlei kwaad willen aandoen. De 24 bladzijden van het boekje eindigen dan plots als een “gothic novel” met open einde.

Het boekje “Jésus Christ en Flandre” blijft ver ondermaats tussen Balzacs onovertroffen meesterlijke romans. Ten hoogste kunnen we het begrijpen als een zwakke kritiek op voorbijgestreefde standsverschillen, lang vooraleer de moderne sociale opvattingen ontstonden.

Voor gidsen van “Lange Nelle” blijkt het evenwel nuttig het werkje te kennen mocht er ooit tussen onze gasten een overtuigende Balzacien opduiken met vervelende vragen over “Jésus Christ en Flandre”.

Nota van de redactie

Uitgeverij Lannoo gaf in 1971 het oorspronkelijke (1831) verhaal “Honore de Balzac, Jezus Christus in Vlaanderen” uit in een Nederlandse vertaling van Karel Jonckheere en uitgewerkt naar een idee van en geïllustreerd door HugoKE.

Fragment (einde verhaal): “Het licht doofde uit, ik bevond me tegenover het jonge meisje dat allengs opnieuw in haar kille kleren kroop, in haar lijkwade, en ouder werd. Haar vriend reikte haar een handvol kooltjes aan om de asse van haar stooftje te doen smeulen, het was koud weer. Dan stak hij voor haar, die miljoenen kaarsen in haar paleizen had zien branden, een nachtpitje aan zodat ze haar gebeden kon lezen. ‘Er wordt niet meer geloofd’, zegde ze. Aldus de hachelijke toestand waarin de mooiste, de ruimste, de meest waarachtige, de vruchtbaarste van alle krachten zich bevond. ‘Word wakker, meneer, het is sluitentijd,’ zegde me opeens een hese stem. Ik keerde mij om en ontwaarde de afschuwelijke gedaante van de wijwatergever die mijn arm had geschud. De kathedraal stond in schaduw gedompeld, als een man in zijn mantel gehuld. ‘Geloven,’ sprak ik tot mezelf, ‘geloven is leven.’ Ik zag de uitvaart van een monarchie, verdedigen we de Kerk. (Parijs, februari 1831.)

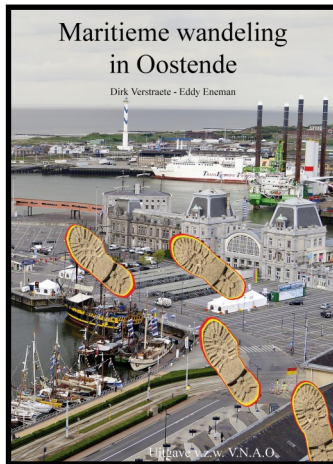
JEZUS CHRISTUS IN VLAANDEREN

Maritieme Wandeling in Oostende (te boek)

Marc Loy

Met het boek van Eneman en Verstraete hoef je zelfs je huis niet uit.

Eddy Eneman en Dirk Verstraete, bestuursleden van De Vrienden van het Noordzeeaquarium Oostende (V.N.A.O.), gunnen ons in hun boek 'Maritieme wandeling in Oostende' een erg gevarieerde kijk op de rijke maritieme cultuur in stad en haven. De zee laat een stad op haar kust nooit ongemoeid, zo schrijven de auteurs Dirk Verstraete en Eddy Eneman in hun inleiding. En havenstad bewaart in haar openbare ruimte in steen, hout, metaal, woord, gebaar, gebruik of gedachte immers alles wat de zee dagelijks zelf weer uitwist: museumschepen, wrakresten, zeevogels, staketsel, sluizen, viskramen, meertrossen, vuurtoren, dijken, vloed en horizontlijn, zeewijding, zonnekloppers en kateijfretters, zandkastelen en kitesfestival... Het boek getuigt dan ook in woord, maar vooral in honderden foto's van mensen en hun fascinatie voor de zee en van de vele materiële en immateriële maritieme relictten.

LEIDRAAD

“Ons boek kan zowel een leidraad vormen voor een maritieme wandeling door de stad op eigen tempo, maar kan evengoed de sleutel vormen voor een virtuele zoektocht doorheen de stad vanuit de luie zetel thuis”, zegt medeauteur Dirk Verstraete, leraar natuurwetenschappen aan het Oostends O.-L.-V.-College en o.a. gids bij Gidsenkring Lange Nelle. Eddy Eneman was de gedreven gids-promotor van het stedelijk Noordzeeaquarium en heeft al een aantal werken over de Vlaamse vissersvaartuigen op zijn naam staan. Dat hij een fervent en talentvol fotograaf is bewijst dit boek uitvoerig.

“Dit kijkboek beantwoordt helemaal aan de doelstelling van onze vereniging: educatief blijven. En de twee auteurs zijn daar glansrijk in geslaagd”, aldus de voorzitter van de V.N.A.O., kapitein Patrick Vermandel.

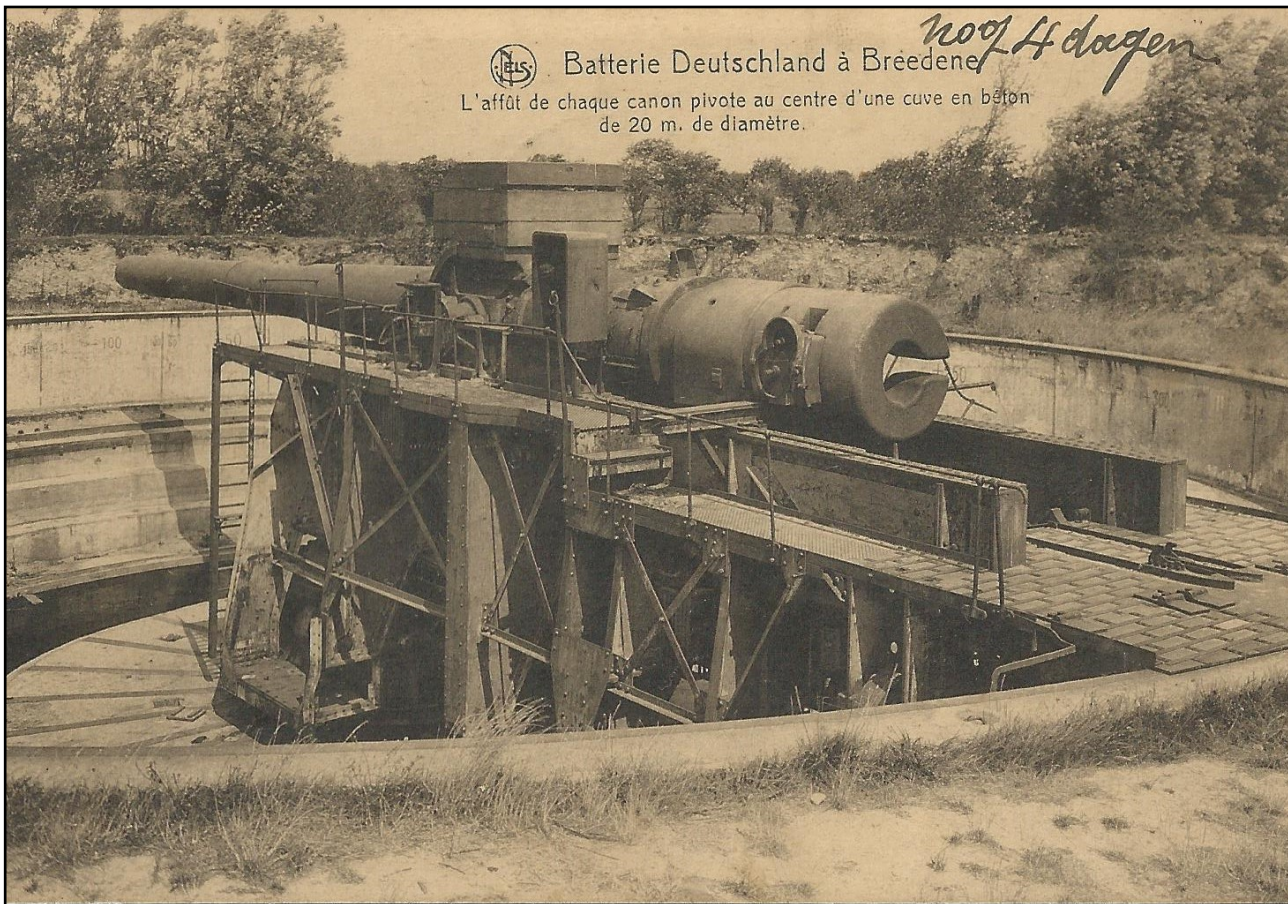
‘Maritieme wandeling in Oostende’ is een uitgave van vzw V.N.O.A., telt 167 bladzijden en kost 28 euro. Te koop in Noordzeeaquarium en in sommige boekhandels in de stad.

De twee auteurs Eddy Eneman en Dirk Verstraete geflankeerd door gedeputeerde Franky De Block, voorzitter V.N.A.O. Patrick Vermandel, Eddy Pirotte en cultuurschepen Hilde Veulemans. (foto ML)

Het einde van de Batterie Deutschland (batterij Jacobinessen)

Georges Ruys

Deze belangrijkste geschutsstelling langs de Belgische kust, klasse A, (35) geplaatst langs de weg tussen Bredene en Klemskerke, maakte in WO I deel uit van de Kustverteidiging-West en was bemand door het IIe Matrosen Artillerie Regiment. De kostprijs van de bouw der batterij bedroeg 40 miljoen Bf. (raming 1918) Hedendaags zou dat 10.800 miljoen Bf of 270 miljoen € zijn. (8-9)

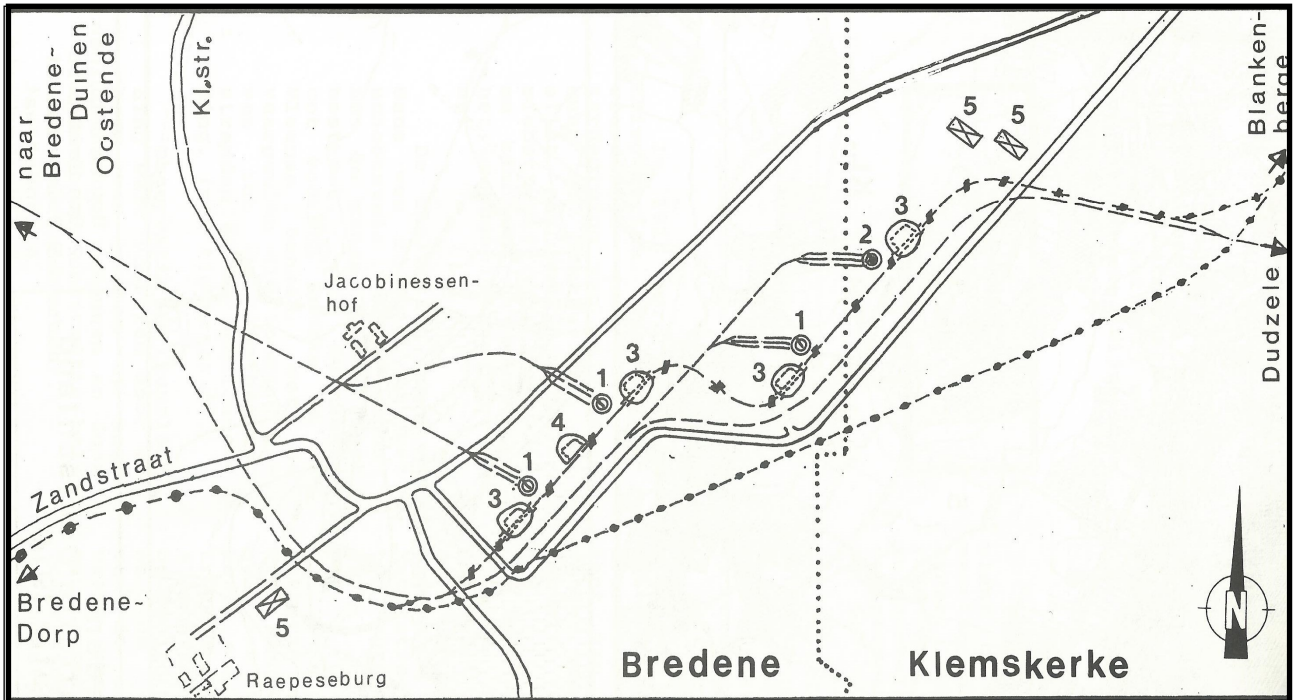
Oorspronkelijk was de bezetting der stukken 600 manschappen, een aantal dat echter de laatste maanden van de oorlog herleid werd tot de helft. Een gedeelte van de officieren verbleef bij hoteliers in Bredene en de manschappen bij landbouwers te Bredene en Klemskerke. De site bevond zich in het hinterland op ca 1,5 km van de kuststrook en 5,5 km van het toenmalig Oostendse oosterhoofd.

Op Pinkstermaandag 28 mei 1917 kreeg de batterij zelfs het bezoek van Veldmaarschalk Von Hindenburg, de latere rijkspresident.(25) We beperken ons onderzoek tot een overzicht van de gebeurtenissen na het vertrek van de Duitsers op 17 oktober 1918 tot de laatste sporen van deze batterij.

De toestand van het terrein zag er op die memorabele donderdag de 17^e oktober als volgt uit: het ganse complex ca 20 ha was omspannen door een hoge prikkeldraad. (4)

Ieder van de vier kanonnen, gebouwd bij Krupp, (7-16) van 38 cm (15) stond in een grote gemetselde kuip van 20 meter diameter, 1,5 meter dik en 6 meter diep, zo'n 100 meter van elkaar richting van zuidwest naar noordoost. Het gewicht van 1 kanon benaderde de 76 ton (16) en de lengte van de loop bedroeg 17,1 meter. (1)

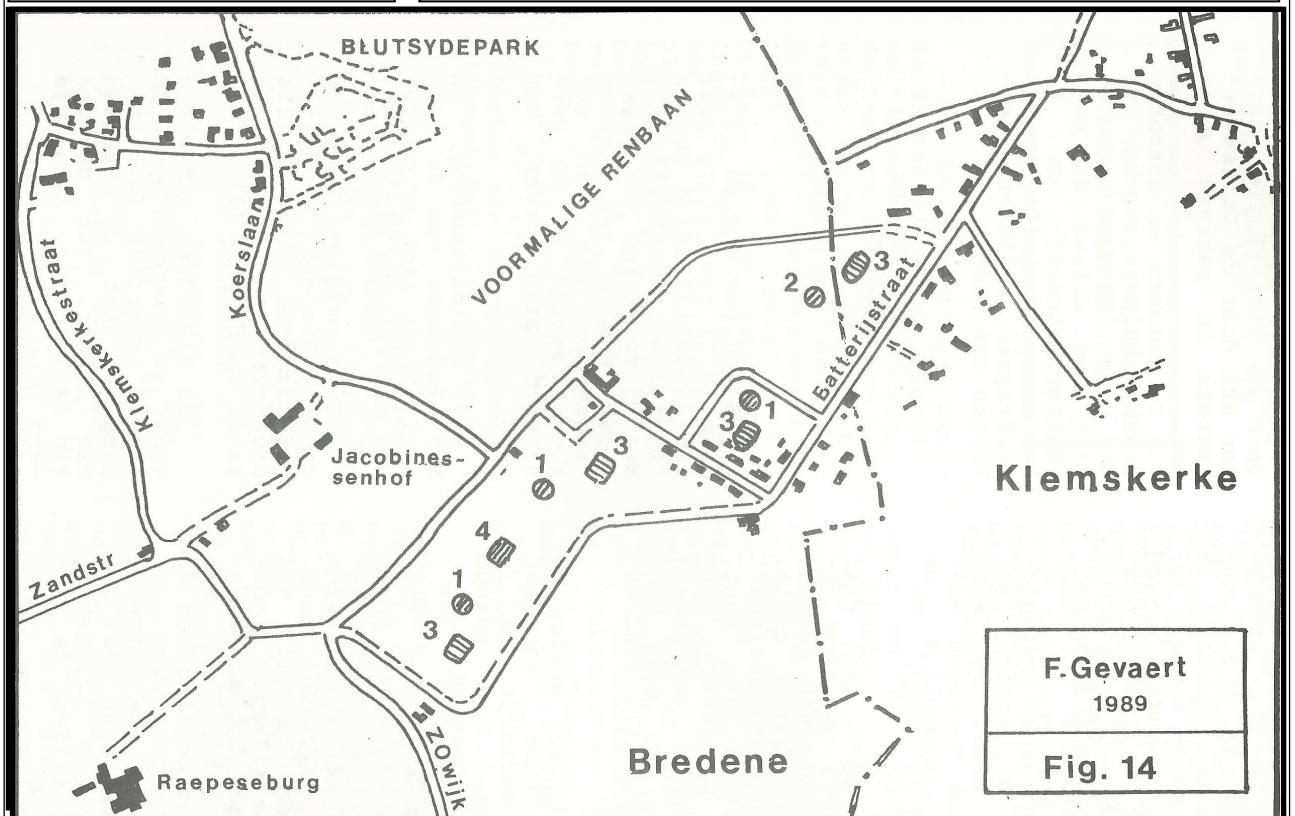

1.	380 mm kanon in kanonkuip.	— — — — —	Logistiek spoor (1435 mm)
2.	380 mm kanon met pantserschild In kanonkuip	— 0 — 0 — 0 — 0 — 0	Buurtlijn (1067 mm)
3.	Munitiebunker	— / — / — / — / — / — /	Munitiespoor (1435/1067 mm)
4.	Bunker met elektroaggregaten		
5.	Barakken		

Batterie DEUTSCHLAND
Lay-out
F. Gevaert '89 — figuur 7a

Met toestemming van F. Gevaert overgenomen uit Jaarboek 1989 van de Heemkring Ter Cuere, Bredene, blz. 143 (kaart boven), 159 (kaart onder) = inplanting op toestand omstreeks 1989

De kanonnen waren elektrisch 360° draaibaar zodat ze in elke richting konden vuren. Een der kanonnen - het verst noordoostelijk gelegen stuk - was gepantserd met een stalen plaat van 6,5 cm. dikte. (35) Dit kanon was het minst beschadigd. Achter elke kuip met kanon, stond een grote bunker van gewapend beton, waardoor een spoorverbinding voor de munitiebevoorrading liep. Deze bunkers waren op sommige plaatsen 1,5m dik. (9) en bedekt met een laag zand en met gras en struikgewas begroeid. Aan deze bunkers was de aangerichte schade miniem.

Tussen de 1° en de 2° stelling stond een kleinere bunker met de nodige aggregaten. Het ganse gebied van de site wordt nog omschreven als een wildernis en was bezaaid met bomen en struiken. (33)

Twee barakken voor bemanningslogies stonden aan de uiterste noordoostkant binnen het kamp en twee net aan de buitenkant langs de zuidwest zijde. Een permanente tramverbinding dag en nacht zorgde voor het vervoer van het personeel en de aanvoer van de munitie.

Een spoorweg voor logistieke bevoorrading liep van het spoorwegnet Oostende vanaf de Handelsstraat en de Vergunningstraat te Brede ne, tot Klemskerke en verder via het depot vliegveld Nieuwmunster en het depot vliegveld Vlissegem Vijfwege tot in Dudzele. (34)

In de nacht van 16 op 17 oktober werd nog gevuurd vanaf de batterij en tegen de ochtend werd met de dynamitering van de site begonnen.

Door het overhaaste vertrek van de Duitsers, beschikten ze waarschijnlijk niet over de gepaste dynamiet en ontstekers om alles grondig te vernielen.

Een der kanonnen was reeds onherstelbaar vernield tijdens het proefschietsen in 1917 maar stond nog in zijn bedding. (5-16)

Tegen de middag van die bewuste dag, was alles verlaten en was de schade door de dynamitering nog te overzien. Een der kanonnen was wel in flarden en de kulas lag honderden meter verder in de velden. De bunkers waren nauwelijks aangetast. In het kamp lagen bergen obussen schietensklaar. Tot zelfs op de omliggende weiden lagen ze opgestouwd, hier en daar gecamoufleerd met netten en overgroeid met struweel.

Een groot aantal was nog op spoorwagentjes geladen. Enorme bergen koperen hulzen stonden overal gestapeld te wachten op transport. De meeste omwonenden van de site waren maanden eerder gevlucht en de schaarse overblijvers waagden zich niet het terrein dat bezaaid was met munitie op scherp, te betreden. De ontploffingen aan de batterij Tirpitz te Ste ne, de 17^e oktober 's avonds met 4 doden, veroorzaakt door koperzoekers en op 19^e oktober in het duinengebied bij de Halve Maan waar 11 doden vielen, schrikten allen af voor wie nog iets wou recupereren van het oorlogsmateriaal.

Te meer, door hun grootte en gewicht, sommige van bijna 2 m hoog en een gewicht van 750 kg (5-9-15), waren de obussen quasi onmogelijk te verplaatsen met mankracht.

Het ganse complex werd afgesloten en vanaf de volgende dagen permanent bewaakt door Belgische militairen soms bijgestaan door gendarmes.

GENIET MET AZURIET!

Reisbureau voor alle touroperators,
vlieg-, trein-, bootticketten.

*Waar service en dienstbaarheid
geen ijdel woord is!*

Torhoutssteenweg 449

Hoek Kastanjelaan

8400 Oostende

Tel. 059 51 49 51

Openingsuren

*Maandag, dinsdag, woensdag, donderdag en
vrijdag: 9 tot 12 en 14 tot 18 uur.*

Zaterdag: 9.30 tot 12 uur.

De herinzamelingsdienst (ontmijners) kwam regelmatig afgezakt en verbleef af en toe in het complex.

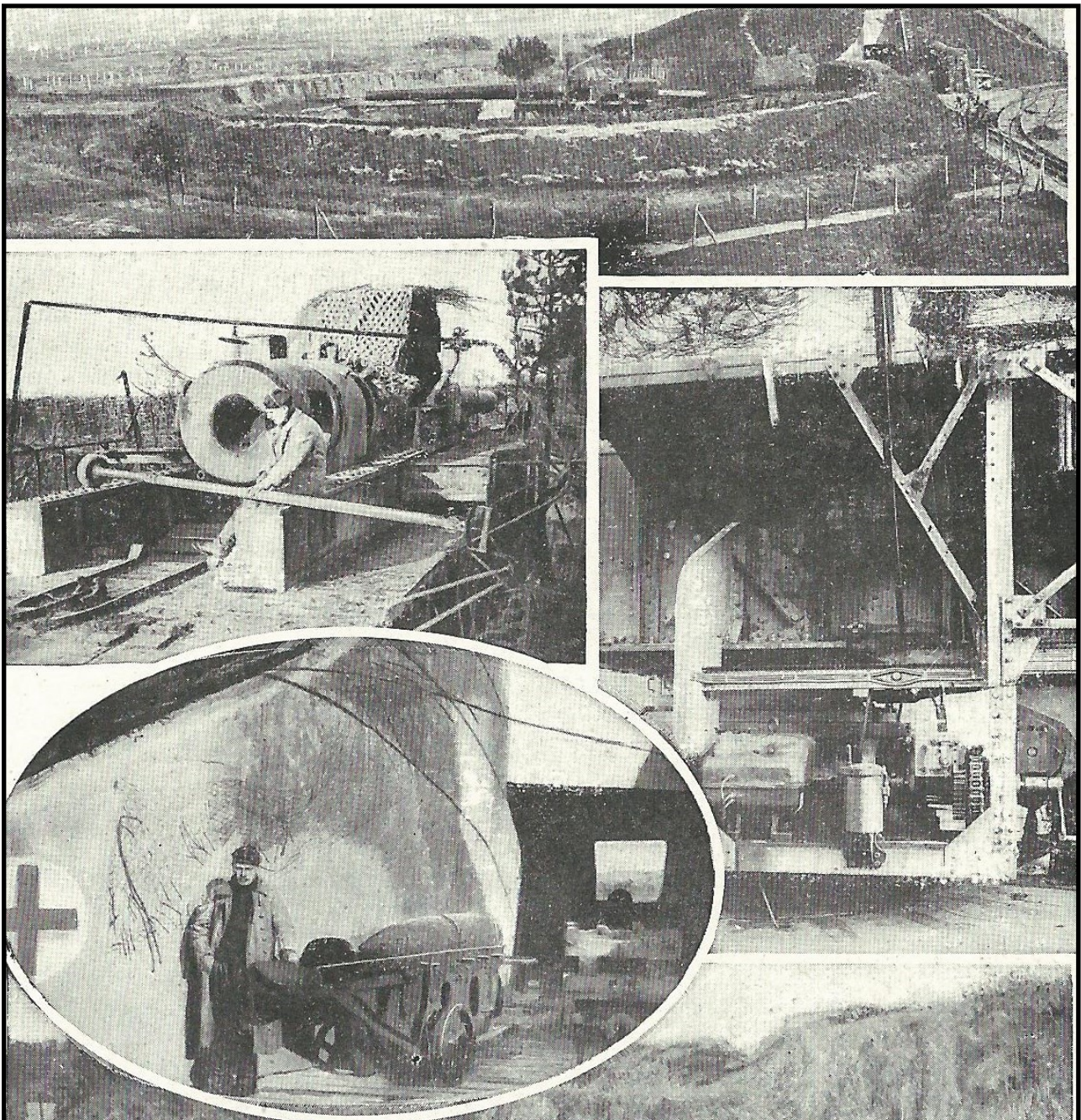
Van begin 1919 werd begonnen met de resterende munitie stelselmatig af te voeren. (3) Dagelijks reden camions af en aan. Ter vergelijking voor het kanon te Koekelare aan de Leugenboom werden 110 wagons oorlogstuig weggebracht. (14)

Overal in België bleven grote hoeveelheden oorlogsmateriaal en springstoffen achter. De voorlopige opslag in munitiedepots zorgde voor uiterst gevaarlijke situaties, met tal van dodelijke ongelukken als gevolg.

Omdat de toestand langzaam maar zeker onhoudbaar werd en de ontmanteling nog te veel risico inhield, besliste de regering eind 1919 om de munitie in zee te storten. (33)

Gedurende 6 maanden werd dagelijks een scheepslading munitie gedumpt op de ondiepe zandplaat "Paardenmarkt", vlak voor de kust van Knokke-Heist. (33)

Men raamt het aantal tussen de 50.000 en 200.000 ton waaronder gifgasgranaten. Terwijl men de site Deutschland min of meer aan het zuiveren was, werden ondertussen nieuwe ideeën gelanceerd.

Een der serieuze voorstellen was de batterij te behouden voor de eventuele kustverdediging. Anderen opperden om alles af te breken en de gronden op te kopen.

Na een paar maanden waren de boeren uit de omtrek teruggekeerd en ze probeerden met allerlei middelen en diverse tussenkomsten om de door hen gepachte landbouwgronden waarop de batterij gebouwd was terug in hun bezit te krijgen.

Tot eind 1919 het ministerie van Verweer (het latere ministerie van Landsverdediging) uiteindelijk besloot de omgeving en de batterij op te lappen ter verdediging van de kust. (2)

De eigenaars van de gronden vroegen 20.000 fr. voor de verkoop ervan, wat men te veel vond. Maanden later kwam men terug op de beslissing en wou men een vergoeding geven aan de eigenaars van 100.000 fr. zodat die hun eigendom in de oorspronkelijke staat konden laten herstellen. Maar volgens deskundigen zou het afbreken der kanonnen en der bunkers een miljoen hebben gekost. (10)

Nadat de voorstellen (als kustverdediging gebruiken of de site in de oorspronkelijke staat van voor 1914 herstellen) werden afgeblazen werd een plan gemaakt door de militaire overheid om op de site een permanente tentoonstelling op te stellen. (10)

In de drie afgesloten bunkers lag nog een massa oorlogsmunitie (4). Ondertussen werd de ontmanteling van de achtergelaten houwitseren en granaten op de site verder gezet door de herinzamelingsdienst. Werkmannen van de stad en omliggende gemeenten kwamen meehelpen. (3)

Dat het een gevaarlijk werk was, wordt bewezen door een aantal ongelukken. Op 19 maart 1920 rond 14.30 uur deed zich een ontploffing voor van een kist granaten. Van de vier werkmannen werd de toezichter Leon Everaert zwaar gewond en hij stierf een paar minuten later. Een tweede werkmans Gustaaf Jansoone overleed dezelfde dag. Nog twee anderen werden zwaar gewond naar het hospitaal gebracht. (3)

Door werken op het complex werd alles toonbaar en veiliger gemaakt.

Een grote Amerikaanse tent werd opgezet en één der munitiebunkers werd als tentoonstellingsruimte ingericht. (4)

Begin augustus 1920 werd de tentoonstellingsite officieel opengesteld. De inkom was 1 Bfr. (5) wat redelijk duur was in vergelijking met de hedendaagse geldkoers (nu ong. 280 Bfr = ca 7 €).

Te Knokke voor het bezoek aan de batterij Wilhelm I betaalde men 0,50 fr en te Moere voor het kanon aan de Leugenboom 1fr. (14)

De opbrengst kwam ten goede aan de oorlogswerken. In 1924 werd de inkomprijs zelfs opgetrokken tot 2,5 Bfr. (nu meer dan 600 Bfr. of ca 15 €)

De bewaking en uitbating werd uitgevoerd door het Werk der Grootoorlogsinvaliden die een invalide met zijn gezin daar posteerden. Een houten barak van de vroegere bemanningsverblijven werd ingericht voor de bewaker Leopold Degreef en zijn gezin.

In de grote tent kon men obussen van allerlei kaliber, bommen, granaten mijnen en torpedo's bewonderen. Tal van oorlogsfoto's, plannen en documenten over de batterij hingen op grote panelen. Een gans gamma ronde en vierkante bakken van "Hars" en "Nebeltrommels" waarmee men rookgordijnen kon optrekken, stonden langs de wanden. Er was ook een souvenirstand met postkaarten, wimpels en allerlei gadgets.

Men kon de plaats gemakkelijk bereiken want de tramlijn Oostende - Knokke had tussen Bredene aan Zee en Klemskerke een halte "batterij Deutschland" rechtover de ingang van het domein. (6- 14)

In september 1920 is het bezoekersaantal zodanig gestegen dat men een bijkomende attractie inlast. Elke dag na 16 uur gaat men over tot het laten ontploffen van munitie die daar nog opgeslagen ligt. De bezoekers kunnen dan vanuit een bunker de ontploffing van op de eerste rang meemaken. Van sensatie gesproken. (6)

Naast de dagelijks eliminatie van munitie door de openbare ontploffingen ging ondertussen de ontmanteling van munitie nog altijd door in een van de bunkers die niet toegankelijk was voor het publiek.

Op donderdag 17 februari 1921 omstreeks 13 uur gebeurde opnieuw een zwaar ongeval bij de behandeling van de obussen. (12) Twee werkmannen Urbain Francois, 18 jaar, en Louis Vernieuwe, 25 jaar, werden op slag gedood. Een derde, Karel Vande Castele liep zware verwondingen op. (11- 12)

Begin juli 1921, na één jaar, telde men reeds 18.000 bezoekers maar men moest toch onderdoen voor de batterij Wilhelm II te Knokke die er 40.000 over de vloer kreeg. (13)

In 1922 wordt door de toenmalige minister van landsverdediging Devéze een lijst van 25 sites bekendgemaakt die dienen bewaard als oorlogsoorden. Op de lijst staat de batterij Deutschland als eerste en de batterij Wilhelm II als tweede gerangschikt. (14a)

In 1927 maakt men melding van veel Amerikaanse en Engelse bezoekers en dat reeds een kanon ontmanteld is en bewaard wordt in één van de bunkers, waarvan de toegang streng verboden is. (16)

Begin 1928 komt er een strekking die voor een samensmelting ijvert van de sites der batterij Deutschland en deze van de Halve Maan en het Fort Napoleon. (17)
Blijkbaar mislukt deze poging zodat men in november 1928 op papier opnieuw verder gaat met de ontmanteling.

In 1927 en 1928 begint het bezoek te slabakken en wordt de zaak verlieslatend. In december 1928 wordt door de Dienst der Domeinen overgegaan tot de openbare verkoping bij wijze van gesloten aanbidding van tal van materialen: gietijzer, ijzer en spoorwegmateriaal. (19)

In de omgeving van de batterij ging het gewone leven zijn gang. De akkers werden bewerkt tot tegen het domein, woningen werden gebouwd. Men beschouwde het domein dat zoveel ellende had gebracht, met al die drukte meer als een last dan als een gewin. (26)

Nu ontspoon zich opnieuw een polemiek tussen verschillende ministeries en allerlei diensten en verenigingen die buitensporige vormen aannam.

Moest de batterij opgekalefaterd worden op rekening van het ministerie van Landsverdediging of moest ze vernield worden en zouden de gronden terug aan de eigenaars geschonken worden? Verschillende betrokkenen, verschillende standpunten en antwoorden.

In regeringskringen wilde of kon niemand de knoop doorhakken. Tot men op het lumineuze idee kwam de gezant van Engeland erbij te betrekken om de mening der Engelsen te vragen. Het antwoord kwam er vrij vlug: volgens hen zou het beter zijn de kanonnen te ontmantelen liever dan ze te gebruiken voor de verdediging van de Belgische kust. (20) Waarschijnlijk waren de onaangename ontmoetingen van de Engelse monitors met de batterij jaren geleden aan dit antwoord niet vreemd.

De beslissing was hiermee gevallen. De 5 Belgische ministeries die bij de zaak betrokken waren en de hoge ambtenaren wisten hun handen in onschuld. Vooral de maatschappij aan wie de gronden toebehoorden was opgelucht en ging akkoord met het Engelse voorstel tot afbraak.

De gemeente zat ook nog in het compromis in die zin dat ze moest waken over de volgende voorwaarden:

1-Twee der kanonnen moesten ontmanteld worden op kosten en ten profijte van de maatschappij der eigenaars. (21)

Men koos voor de vernieling van de kanonnen omdat een tijd geleden een kanon openbaar verkocht was geweest en een stroman dit stuk had gekocht voor de stad Stuttgart dat daarna daar op een openbare plaats tentoongesteld werd.

Met de maatschappij Pietta uit Hengouwen werd het gewicht van een stuk geschat op 76 ton. (16) De maatschappij betaalde hiervoor 0,26 Bfr de kilo maar moest zelf de uitvoering verwezenlijken van de ontmanteling.

2-Een der kanonnen zou blijven staan en van de ontvangsten der uitbating van de tentoonstelling zou men 8000 Bfr storten aan de invaliden die ter plaatse bleven als bewakers. (21) Van dit laatste kwam niets meer terecht. De tentoonstelling werd eind 1928 opgedoekt, (17-18) het meeste tentoongestelde materiaal werd naar het Fort Napoleon overgebracht en daar vanaf 1932 deels uitgesteld in de nieuwe daar opgerichte permanente tentoonstelling. (opgericht door Conservator Loontiens)

BATTERIE DEUTSCHLAND

Prendre à g., au-delà du Coq-sur-Mer, à 1 km 500 de Breedene, le petit chemin (signalisé) conduisant à la Batterie Deutschland, située près de la Ferme Jacobinessen, à 200 m. de la rte.

La **Batterie Deutschland** ★, comprend 4 canons de marine de 380 (longueur du tube : 17 m. 10; portée : 55 km.), lançant des projectiles de 2 m. de haut. Construite en sept. 1917, elle tira surtout en 1918 (1er juin et 15, 16 et 17 oct.); le 17 oct. au matin, les pièces furent détruites par les Allemands, peu avant l'arrivée des troupes belges.

In: Guide Michelin, Belgique, ed. 18, 1930, blz. 107

Ondertussen liep de betwisting over de gronden nog altijd verder. Bleek opeens dat de gronden waarop de batterij stond door een vergetelheid nog niet onteigend waren en er dus onterecht een museumsite was opgericht. (20)

Ter vergelijking de prijs van de grond: in januari 1929 werd een stuk grond in de omtrek van het batterijcomplex verkocht voor 8,50 fr. de m². (23)

In januari 1929 werd opnieuw met de sanering van de site begonnen.

De werken waren nauwelijks enkele dagen begonnen toen een vreemd heerschap zich op de site kwam aanmelden bij de beheerder der maatschappij aan wie de gronden overgelaten waren en die met de werken was belast.

Hij stelde zich voor als Ingenieur X... uit Duitsland, indertijd de bouwer van de kanonnen bij Krupp. (21) Onder zijn toezicht en volgens zijn plannen zouden de kanonnen zijn gegoten. Uit allerlei overwegingen en omdat ze toch zouden vernield worden wou hij de stukken terug kopen. De prijs 0,26 fr per kilo was te belachelijk hij zou veel meer willen betalen en de nieuwe vraagprijs zou geen enkel probleem opleveren.

Ondanks zijn genereus aanbod, vond de Duitser geen gehoor en werd niet op zijn voorstel ingegaan. (24) Waarschijnlijk wegens de enorme paperasserij die zou ontstaan.

Een paar dagen later kwam een zekere commandant Remy de werken bezoeken. Hij pretendeerde als uitvinder ook een speciale soort springstof te hebben uitgevonden.

Verder dan wat foto's van hem met de kanonnen op het domein, en een paar verwijzingen in krantenberichten, kwestie van zijn publiciteit te verzorgen, is er weinig van hem bekend. (22)

Toen men begon met gaten in de loop der kanonnen te boren om er springstof in te plaatsen, stootte men op een ernstig obstakel. Het bleek bijna onmogelijk in de loop gaten te maken. De boren braken als glas op de hardheid van de loop.

Speciale boren werden aangebracht maar nog verliep het boren uiterst moeizaam en met veel breuk aan het materiaal. Na onderzoek van het ijzervijlsel stelde men vast dat in de legering van de lopen een groot percentage nikkel gesmolten was. Dit om de efficiëntie van de kanonnen op te drijven. (24)

Dit verklaart meteen waarom de Duitse ingenieur tuk was om een betere prijs dan de standaardprijs van het ijzer te betalen.

Van de maatschappij Pietta is ondertussen geen sprake meer.

Het opruimen van de site, de afbraak van bunkers, tramsporen en loopgrachten en barakken zou nog zou nog vele jaren aanslepen.

In 1933 staan nog altijd 2 kanonnen in hun bedding en de grote bunkers als wachters over het afgesloten domein. (27)

Toch gaat de ontmanteling en de sanering gestaag verder want op vrijdag 12 juni 1936 lezen we dat op de Hippodroomlaan 8 te Brede ne de openbare verkoop doorgaat bij rechtsmacht van een prachtige in hout opgetrokken barak van 17 meter lengte en 7 meter breedte (de woning van de bewaker), een regenput van 5000 liter en een houten stalletje. Met als bijzondere voorwaarde dat alles moet afgebroken worden binnen de veertien dagen na de verkoop of straf van 100 fr schadeloosstelling per dag laattijdigheid. Men is dus blijkbaar opeens gehaast. (28)

We zijn ondertussen einde 1938. In Duitsland is Hitler aan de macht gekomen, Frankrijk en Engeland houden argwanend de politieke toestand in de gaten. In België denkt men er plots aan dat langs de kust nog een aantal kanonnen staan die bij een inval zouden kunnen gebruikt worden door de eigen troepen of bij het slechtste scenario gerecupereerd worden door de vijand.

Zo krijgt via tal van ministeries en administraties en veel gepalaver uiteindelijk het bestuur der domeinen, kantoor Oostende, de opdracht de overblijvende kanonnen langs de kust te verkopen als schroot. (29-30-31)

Het bestuur gaat op 30 mei 1939 om 15 uur over tot de verkoop in de taverne "Royal Manchester" op de Wapenplaats te Oostende, via een openbaar opbod gemengd met gesloten aanbiedingsbrieven van Lot 1: de twee kanonnen van Klemskerke, al het ijzerwerk van twee zware kanonnen met aanhorigheden behalve de ringsporen op de randen van de kuipen en de bestaande pantserplaat van een der twee stukken.

En Lot 2: al het ijzerwerk van vier zware kanonnen van de batterij Wilhelm II van Knokke aan Zee, met pantserplaten en met aanhorigheden, behalve het ringspoor op de rand van iedere kuip.

Blijkbaar had het ministerie van Landsverdediging nog bekomen de kuipen te behouden om te gebruiken bij een nakend mogelijk conflict. (29-30-31)
Er kwamen verschillende liefhebbers opdagen. (32)

Bij de bijzondere voorwaarden van de verkoop was dat de afbraak diende te gebeuren voor 1 augustus 1939, dat de verkoopprijs met 15% diende verhoogd en dat de grondvesten bewaard moesten blijven ten dienste van het leger. Een verwittiging was toegevoegd dat alle mogelijke ongelukken of ontploffingen ten laste van de koper zouden vallen.

Eerst gingen de twee kanonnen van Klemskerke onder de hamer. Na een eerste bod van 20.000 fr liep de prijs op tot 132.500 fr. Bijzondere bidders waren Joseph De Smedt uit Burcht en Heuvelmans uit Antwerpen.

Vervolgens kwamen de kanonnen van Knokke aan zee aan de beurt die 255.000 fr haalden. Na het bieden werd overgegaan tot het openen van de offertes in de gesloten omslagen. Die bereiken voor de Deutschland amper 92.000 fr.

Op vraag werd tot de samenvoeging van de twee loten overgegaan en begon het bieden opnieuw. Het bod moest dus 387.500 fr overtreffen. Dit lukte en het waren de gebroeders Van Heygen uit Gent die zich de kanonnen toe-eigenden voor 393.000 fr. (32) Zoals contractueel voorzien, op 1 augustus 1939 werden de kanonnen van het domein weggehaald. Ironisch is wel dat een maand later op 1 september 1939 Hitler Polen binnenviel en daarmee het vuur aan de lont van de WOII werd gestoken.

Volgens oude Bredenaars vertellen, werd tijdens de mobilisatie die begon op 26 augustus 1939 het domein bezet door het Belgisch leger. In de nog bestaande kuipen werden 6 X 12 cm kanonnen opgesteld van de 5^e Art. die echter nooit dienst deden. De grote bunkers werden bij het begin van de oorlog door de militairen en de burgers uit de omtrek tijdelijk gebruikt als schuilplaats tegen de bommen. Eens de Duitsers terug in het land waren werd de site door hun troepen ingepalmd en werd de site opnieuw verboden gebied voor de burgers.

Een aantal zoeklichten werd geplaatst en in de kuipen werd nu een Flak-batterij opgericht die soms vuurde naar overtrekkende vliegtuigen. Na de vijandelijkheden werden geleidelijk langs de kust het merendeel van de bunkers opgeruimd door gespecialiseerde firma's. Vanaf 1950 werd uiteindelijk, deze maal definitief, met de sloop van de bunkers en de kuipen van de batterij Deutschland begonnen.

Momenteel resten nog enkele kleine overblijfsels van de funderingen bedolven onder het zand van de straten Batterijstraat en Koerslaan te Bredene.

Merkwaardig is wel dat het eigenlijke doel van de batterij Deutschland nooit is verwezenlijkt door een misrekening bij de bouw.

Bedoeling was in eerste instantie de haven van Duinkerke te bestoken en zo de toevoer van militairen en materieel uit Engeland te blokkeren.

Maar tijdens het proefschietsen in maart 1916 - de zware bunkers waren toen al opgetrokken - kwam men tot de onthutsende vaststelling dat er een rekenfout was gemaakt en dat zelfs met de obussen van de zwaarste kalibers, de best berekende schootshoek en in de meest gunstige weersomstandigheden de projectielen enkele km voor de haven terechtkwamen en de Franse haven niet verontrust werd. (1)

De bouw van de batterij op die bepaalde plaats bij de Jacobinessenhoeve was dus nefast geweest en betekende het verlies van een enorm Duits kapitaal.

Bronnen

Art. "l'Artillerie Lourde Allemagne a grande Puissance au Littoral Belge 14-18" T'Sas (*Belgisch tijdschrift voor Militaire geschiedenis* 1972) (35)

De Duinengalm 1920 - 1921 - 1938 (2-3-4-5-7-10-12-13-25)

De Oorlogsoorden (1)

De Zeewacht 1920 - 1921 - 1922 - 1928 - 1929 - 1930 - 1933 - 1936 - 1939 (8-11-14-19-20-21-24-26-27-28-29-31-32)

"Evaluatie Paardenmarkt site" (RCMG)

Univ. Gent (33)

Het Visscherijblad 1939 (30)

Jaarboek "Ter Cuere" Bredene 1989 (34)

L'Echo d'Ostende 1922 - 1929 (14a-23)

Le Journal de la Côte 1927 - 1928 (16-17-18)

La Saison d'Ostende 1920 - 1924 (6-15)

Le Carillon 1920 - 1929 (9-22)

Illustraties door redactie

AANVULLING REDACTIE

Natuurgebied d'Heye & de site batterij Deutschland

D'Heye ligt aan de Belgische kust op de grens van Bredene en De Haan. Op de hoek van de Batterijstraat en Koerslaan in Bredene staat een informatiebord over D'Heye. Het gebied is enkel toegankelijk tijdens geleide wandelingen. Vanaf de openbare weg heb je wel een goed zicht op dit gebied.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog bouwden de Duitsers in het gebied hun grote geschutsbatterij Deutschland. De Koerslaan werd in deze periode door de Duitsers aangelegd. Andere toponiemen zoals de Batterijstraat verwijzen nog naar die Duitse bezetting. In 1920 werd er massaal aan zandwinning gedaan in het gebied, gevolgd door de aanleg van de paardenrenbaan in de periode 1921-1923 die op 24 juni 1923 in gebruik werd genomen. Op het terrein van Aminal afdeling Natuur vind je nog relictten van de tribune van de paardenrenbaan. Vanaf 1925 begonnen de eerste verkavelingen; tot 1940 werden er slechts een tiental villa's gebouwd, maar vanaf 1960 werd alles stilaan volgebouwd. Op het gewestplan staan grote delen van het gebied ingekleurd als woongebied, maar dankzij het Duinendecreet van 1993 is dit gebied beschermd als natuureservaat.

D'Heye werd in 1997 in beheer gegeven aan Natuurpunt Middenkust. Nu is dit natuurgebied ontsnipperd en niet meer in beheer van Natuurpunt maar van het Agentschap voor Natuur en Bos van de Vlaamse overheid. De 20 ha die eigendom is van de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening grenst aan nog eens 30 ha die werden gekocht door AMINAL afdeling Natuur (Vlaams Gewest). Het gebied is gelegen op de grens van Bredene en De Haan en is te bereiken door vanaf tramhalte Bredene-Renbaan een halve kilometer landinwaarts te rijden, wandelen of fietsen.

Het is een middeloud duingebied daterend uit de Romeinse periode. Sinds hun ontstaan zijn deze duinen niet meer door de zee overspoeld geweest. Ze ontsnapten dus aan de grote overstromingen van bijvoorbeeld de derde en zevende eeuw. Voor de derde eeuw denkt men dat er slechts op heel beperkte schaal bewoning is geweest. Na de derde eeuw is er quasi zeker een permanente aanwezigheid geweest van mensen (vissers, jagers, strandjutters of schaapherders).

In het begin van de zestiende eeuw werd het Jacobinessenhof gebouwd - de boerderij in het gebied - door de monniken van het Sint-Janshospitaal in Brugge. De oorspronkelijke gebouwen werden verwoest door een brand. Er werd vooral aan schapenteelt gedaan. De arme, schrale duingronden lieten immers geen andere landbouwactiviteiten toe. In de achttiende eeuw werd een grote schaapsstal gebouwd. Tot omstreeks 1950 was er in het gebied een schaapskudde aanwezig.

Fauna en flora

De kalkarme bodem van D'Heye trekt een aparte plantengroei aan zoals struikheide, zandblauwtje, klein tasjeskruid, muizenoor en draadklaver. Maar ook planten die meer van een kalkrijke bodem houden, vinden hun weg naar dit gebied. Duindoorn en geel walstro bijvoorbeeld dringen met hun wortels diep in de bodem op zoek naar kalkrijke grondlagen. D'Heye herbergt ook vele zwamsoorten zoals de fel gekleurde wasplaten. Deze mooie donkergele tot oranje-rode exemplaren noemen we niet voor niets de orchideeën van de zwammen.

In D'Heye leeft één van de laatste kolonies levendbarende hagedissen van de midden- en oostkust van België. **Konikpaarden** begrazen het gebied en dragen bij tot het beheer van D'Heye.

Bronnen

http://www.studiokontrast.com/nr/02_dheye.html

<http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Domeinen/West-Vlaanderen/DHeye.aspx#leesmeer>

ZEEVIS GROOT- & KLEINHANDEL

Van Haudt Patrick - Van De Wynckel Christa

Vismijn 107

8400 Oostende

T vismijn 059 32 19 95

F 059 33 19 95

OPENINGSUREN:

ma-di-wo: 8u - 16u

do: 8u - 13u

vrij: 8u - 16u

za: 8u - 13u

zo: sluitingsdag

